

ЗЛОВЖИВАННЯ ПОЗИВАЧЕМ ПРАВОМ НА ЗАЛИШЕННЯ ЗАЯВИ БЕЗ РОЗГЛЯДУ, ПЕРЕДБАЧЕНИМ Ч. 5 П.1 СТ. 207 ЦПК УКРАЇНИ

Перш за все слід сказати, що норми Цивільного процесуального кодексу України, що уповноважують суб'єкта на вчинення тих чи інших дій, може спричинити різного роду надмірне використання можливих варіацій своєї поведінки, передбачених чинним процесуальним законодавством. Звідси випливає, що описати всі процесуальні зловживання є абсолютно неможливим. На думку В. В. Комарова, із якою можна погодитись, з огляду на об'єктивні причини законодавець неспроможний передбачити та врегулювати всі ситуації, які можуть виникнути в цивільному процесі і в яких може мати місце недобросовісна поведінка. Неможливо створити абсолютно ідеальний порядок вирішення спорів, який не давав би учасникам цивільних процесуальних правовідносин можливостей для зловживання своїми процесуальними правами [1]. Але це не означає, що такому негативному явищу як зловживання процесуальними правами не потрібно протистояти. Концепція ж протидії зловживанню суб'єктивними цивільними процесуальними правами на законодавчому рівні враховуючи значний дисонанс даного явища досі відсутня [2].

До категорії найбільш розповсюджених зловживання цивільним процесуальними правами відносяться такі зловживання, як недобросовісне неодноразове подання клопотань, скарг та заяв; нез'явлення до суду з різних «поважних» причин; безпідставне звинувачення про фальшування доказів; умисна доказова пасивність сторін; одночасне оскарження судових рішень у касаційній інстанції та в зв'язку з нововиявленими обставинами; заявлення клопотання про залишення позову без розгляду [2; 3, с. 32-33].

Постановлення ухвали про залишення заяви без розгляду, якщо позивач подав заяву про залишення позову без розгляду (п. 5 ч. 1 ст. 207 Цивільного процесуального кодексу України (надалі — ЦПК України) [4]) є новелою сучасного цивільного процесу, адже у редакції цивільного процесуального кодексу 1963 р. така підстава для залишення позовної заяви без розгляду була відсутня.

Позивач ініціює процес, що спрямований на захист порушеного права. Якщо потреба в судовому захисті відпадає, позивач може скористуватись своїм правом припинити процес, подавши заяву про залишення позову без розгляду, до початку судових дебатов (ч. 8 ст. 193, п. 5 ч. 1 ст. 207 ЦПК України) [4].

Подання заяви про залишення позову без розгляду, що передбачено п. 5 ч. 1 ст. 207 ЦПК України, на стадії з'ясування обставин та перевірки їх доказами, дає позивачеві гарну можливість уникнути негативного судового рішення, якщо позивач побачить негативні тенденції щодо позитивного вирішення справи. Дана тактика позивача є своєрідною процесуальною диверсією і може використовуватися також з метою затягування вирішення справи по суті, оскільки ч. 2 ст. 207 ЦПК України [4] дозволяє позивачу звернутися до суду повторно, кількість таких звернень законодавчо не обмежена. Крім того позивач може сподіватись на потрапляння справи до більш «лояльного» судді.

Як захід протидії вказаним зловживанням правами, Рогач О.Я. було запропоновано на законодавчому рівні обмежити час подачі заяви про залишення позову без розгляду до початку розгляду справи по суті і лише в суді першої інстанції. Із вказаною позицією автора можна погодитись, адже це дозволить по-перше зекономити матеріальні та часові ресурси, пов'язані із розглядом справи в суді, по-друге уникнути заподіяння шкоди суспільним відносинам [5].

До прикладу зловживання процесуальним правом можна привести справу № 511/3531/14-ц, що розглядалася Роздільнянським районним судом Одеської області за позовом ПАТ КБ «ПриватБанк» до ОСОБА_1 про стягнення заборгованості за кредитним договором. Заочним рішенням з ОСОБА_1 стягнуто на користь ПАТ КБ «ПриватБанк» грошову заборгованість за кредитним договором. Не погоджуючись із вказаним рішенням суду за заявою ОСОБА_1 заочне рішення було скасовано та призначено справу до розгляду. Представник позивача надав заяву про залишення позовної заяви без розгляду у зв'язку із чим судом було ухвалено рішення залишити позовну заяву ПАТ КБ «ПриватБанк» без розгляду [6].

Ще одним проявом зловживання процесуальним правом позивача у суді є можливість подання позивачем клопотання про залишення позову без розгляду у суді апеляційної та касаційної інстанції (ч. 1 ст. 310, ч. 1 ст. 340 ЦПК України) [4].

Таким чином, закон надає можливість позивачу, якщо він не погоджується із рішенням суду першої інстанції, «скасувати» його

в суді апеляційної інстанції. Якщо позивача не задовольняє рішення суду першої інстанції та апеляційного суду, скаржник може просити суд касаційної інстанції залишити позов без розгляду, що як наслідок призведе до безумовного скасування рішення суду першої інстанції.

Крім того, у разі подання заяви про залишення позову без розгляду у відповідності до п. 4 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судовий збір» [7] сплачена сума судового збору повертається за клопотанням особи, яка його сплатила. Тобто в разі зловживанням позивачем правом, передбаченим п. 5 ч. 1 ст. 207 ЦПК України жодних матеріальних втрат така особа не понесе. На думку автора, після підвищення ставок судового збору у вересні 2015 р. такий захід, як не повернення сплаченого судового збору у разі подання заяви про залишення позовної заяви без розгляду стане суттєвою перепорою на шляху до зловживання цивільними процесуальними правами.

Проведений аналіз чинного законодавства, практики розгляду судами справ та наукової літератури свідчить про актуальність питання зловживання правом, передбаченим п. 5 ч. 1 ст. 207 ЦПК України та необхідності протидії даному негативному явищу, шляхом закріплення на законодавчому рівні в ЦПК України та Законі України «Про судовий збір» наступних положень:

Встановити право позивача подавати заяву про залишення позову без розгляду до початку розгляду справи по суті.

Закріпити право позивача подавати заяву про залишення позову без розгляду лише в суді першої інстанції.

Доповнити п. 4 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судовий збір» положенням, щодо підстав неповернення судового збору у разі подання позивачем заяви про залишення позову без розгляду після початку розгляду справи по суті.

Література:

1. Курс цивільного процесу : підручник / В. В. Комаров, В. А. Бігун, В. В. Баранкова [та ін.] ; за ред. В. В. Комарова. — Х. : Право, 2011. — С. 409.
2. Олійник А. Запобігання зловживанню цивільними процесуальними правами: питання теорії і практики/ А. Олійник // Юридична Україна. — 2013.- №7.- С. 83-91)
3. Полянський Т. Зловживання процесуальними правами: юридичні засоби попередження та можливості їх удосконалення / Т. Полянський // Вісн. Нац. акад. прав. наук України. — 2013. — № 3 (74). — С. 31-38.
4. Цивільний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>

5. Рогач О.Я. Зловживання позивачем процесуальним правом при використанні правових механізмів, передбачених ст. 207 Цивільного процесуального кодексу України / О.Я. Рогач // Порівняльно-аналітичне право. — 2013.- №3-1/2013. —С. 148-150.

6. Ухвала Роздільнянського районного суду Одеської області від 05 березня 2015 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : reyestr.court.gov.ua/Review/42979639

7. Закон України «Про судовий збір» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3674-17>